

FONAMENTS FILOSÒFICS PER AL RECONeixEMENT DE DRETS ALS ALTRES ANIMALS

Marta Tafalla González*

Resum

La recerca científica de les darreres dècades confirma la intuïció mil·lenària que els altres animals són subjectes amb consciència, sentència, cognició, intel·ligència i emocions, malgrat que aquestes capacitats varien segons l'espècie. Aquest coneixement ens obliga a qüestionar la manera com els tractem. En aquest article analitzem la cosmovisió antropocèntrica i especista predominant a la nostra societat, que ens empeny a concebre i tractar els altres animals com a mers instruments per als nostres fins. Posteriorment, examinem la relació entre el maltractament animal i la crisi ecològica, i oferim arguments per canviar la manera com entenem i tractem els altres animals. Finalment, proposem que se'ls haurien de reconèixer alguns drets, que serien diferents segons l'espècie.

Paraules clau: drets dels animals; ètica animal; especisme; antiespecisme; antropocentrisme.

PHILOSOPHICAL FOUNDATIONS FOR THE RECOGNITION OF RIGHTS OF OTHER ANIMALS

Abstract

Scientific research in recent decades has confirmed the long-held belief that other animals are beings endowed with consciousness, sentience, cognition, intelligence and emotions, although these capacities vary depending on the species. This growing body of knowledge compels us to critically reassess the ways in which we treat them. This article examines the dominant anthropocentric and speciesist worldview that shapes our society, a perspective that leads us to conceive and treat animals merely as instruments for our own ends. Subsequently, the article explores the connection between animal abuse and the ongoing ecological crisis, and offers arguments for rethinking the way we understand and treat animals. Finally, we propose that certain rights should be granted to them, with the specific content and scope of such rights varying according to species.

Keywords: animal rights; animal ethics; speciesism; anti-speciesism; anthropocentrism.

* Marta Tafalla González, professora agregada laboral del Departament de Filosofia de la Universitat Autònoma de Barcelona. marta.tafalla@uab.cat.

Recepció de l'article: 06.11.2024. Avaluacions: 13.01.2025, 18.01.2025 i 10.02.2025. Acceptació de la versió final: 06.03.2025.

Citació recomanada: Tafalla González, Marta. (2025). Fonaments filosòfics per al reconeixement de drets als altres animals. *Revista Catalana de Dret Públic*, 70, 4-21. <https://doi.org/10.58992/rcdp.i70.2025.4418>

Sumari

- 1 Hi ha moltes maneres de ser un subjecte
- 2 El maltractament animal no són casos aïllats
- 3 La relació entre el maltractament animal i la crisi ecològica
- 4 Fugir a un lloc segur
- 5 Ètica animal
- 6 Drets per als animals
- 7 Referències

1 Hi ha moltes maneres de ser un subjecte

El planeta que anomenem Terra acull una gran diversitat de formes de vida, des de balenes que canten cançons per comunicar-se fins a coníferes que poden viure durant segles o microorganismes capaços de prosperar en les profunditats marines on mai arriba la llum solar. Els científics calculen que la vida existeix en aquest planeta des de fa 4.000 milions d'anys, i en tot aquest temps no ha deixat d'evolucionar i cercar solucions innovadores a tots els problemes que se li plantegen. La història de la vida a la Terra és una explosió constant d'intel·ligència i de les més variades habilitats, com també una exhibició inesgotable de bellesa. Tots els éssers vius estan interrelacionats, i les funcions ecològiques que realitza cada espècie es coordinen i complementen amb les que realitzen les altres, de tal manera que la forma de vida de cadascuna permet que les altres també puguin viure. Per exemple, molts animals ajuden les plantes a reproduir-se, o bé pol·linitzant-ne les flors o bé dispersant-ne les llavors, i al seu torn les plantes proporcionen als animals oxigen, aliment i fins i tot substàncies medicinals.

Si ens concentrem en el regne animal, els científics encara no saben amb seguretat quantes espècies existeixen, però calculen que al voltant de 7,77 milions (Mora et al., 2011). Les espècies d'animals són molt diverses entre elles, i trobem diferències profundes pel que fa a les formes de vida i les capacitats cognitives i emocionals. Però sabem que almenys els animals vertebrats, també alguns invertebrats com ara els cefalòpodes i probablement més espècies d'invertebrats són subjectes, és a dir, experimenten subjectivament allò que els passa. Un cavall que viu una vida tranquil·la i agradable experimenta alegria i plaer, mentre que si és tractat amb violència experimenta dolor i por. Un cavall pot recordar durant anys el maltractament sofert i témer que es torni a repetir. Un cavall és algú, és un *jo* amb una identitat que es perllonga en el temps i amb una personalitat pròpia que el diferencia d'altres cavalls. És un subjecte amb voluntat, memòries i desitjos, amb vincles emocionals amb altres éssers i amb interessos propis. És obvi que això que veiem de manera evident en un cavall no ho veiem igual de clar en una abella, però els científics cada vegada ens adverteixen més que no hauríem de menystenir els invertebrats.

Moltes cultures tradicionals, des de fa mil·lennis, han reconegut els altres animals com a subjectes que tenen emocions i intel·ligència, i els han considerat *persones d'altres espècies*, *altres pobles* o *altres nacions*. Per a qualsevol que conviski amb gossos o gats, o que sigui aficionat a l'observació de fauna salvatge, resulta evident que cada animal individual és algú que té voluntat, agència i personalitat. Aquestes idees han estat confirmades per la recerca científica en les darreres dècades.

Val a dir que la revolució científica que va tenir lloc durant els segles xvi i xvii, amb grans avenços en matemàtiques, física i astronomia, va oferir inicialment algunes idees errònies sobre els animals. Només cal recordar Descartes afirmant que els animals eren màquines sense emocions, idea que va servir per justificar la vivisecció, una pràctica que en aquella època es començava a generalitzar dins la comunitat científica. Com han explicat les filòsofes Carolyn Merchant (1980) i Silvia Federici (2004), el desig d'explotació econòmica dels animals i la natura va fer que durant els inicis de la modernitat una part de la comunitat científica articulés una concepció mecanicista dels altres éssers vius i elements naturals. Aquesta concepció va ser criticada per diversos científics i pensadors, i finalment desmuntada per la recerca científica de Darwin i les filosofies d'autors com ara Thoreau i Schopenhauer.

Durant el segle xx va augmentar la recerca sobre les capacitats cognitives, emocionals, comunicatives i socials dels animals. Els etòlegs Konrad Lorenz, Niko Tinbergen i Karl von Frisch van realitzar grans avenços en l'estudi del comportament dels animals i van rebre conjuntament el Premi Nobel de Fisiologia o Medicina de 1973 pels seus descobriments. Les primatòlogues Jane Goodall, Dian Fossey i Biruté Galdikas van revolucionar la manera d'estudiar els animals salvatges als seus hàbitats i van fer aportacions fonamentals a la nostra comprensió dels primats i la seva protecció. També haurien merescut un Nobel, però no el van rebre. En les darreres dècades, molts altres científics han continuat les seves investigacions. Gràcies a tota

aquesta recerca avui disposem d'una gran quantitat de coneixement, que corrobora la intuïció mil·lenària segons la qual els animals són subjectes que senten i pensen.

Els científics utilitzen una sèrie de conceptes per descriure les capacitats cognitives i emocionals dels animals. Tot seguit en mencionarem alguns dels més importants, tot i que cal advertir que aquí oferirem definicions breus i introductòries de conceptes que, en realitat, són profunds i complexos. A més, els constants avenços científics en aquests temes fan que les definicions es vagin millorant permanentment.

Percepció: capacitat per rebre informació del propi organisme i de l'entorn, i per organitzar aquesta informació i usar-la per entendre el món. Es rep informació a través de diferents sentits, com ara la vista, l'oïda, l'olfacte, el tacte, el sentit de la temperatura, el sentit del dolor i la propiocepció, entre altres. Cada espècie animal té el seu propi sistema perceptiu, de manera que diferents animals perceben el món de diferents maneres. Per exemple, els humans i la majoria dels animals compartim el sentit de l'oïda, però els llindars varien: alguns animals es comuniquen mitjançant infrasons o ultrasons que els humans no percebem. A més, altres espècies disposen de sentits que als humans ens resulten difícils d'imaginar, com ara l'ecolocalització que empren els ratpenats i alguns cetacis, la capacitat d'alguns peixos per detectar camps elèctrics o l'habilitat d'alguns ocells i tortugues marines de percebre el camp magnètic del nostre planeta. A principis del segle xx, el biòleg Jakob von Uexküll va encunyar el terme *Umwelt* per denominar el món sensorial propi de cada espècie. Tot això implica que els animals de cada espècie perceben el seu propi organisme, la resta d'éssers vius i l'entorn a la seva manera particular. La manera en què els humans percebem el món és només una entre moltes altres.

Sintència: capacitat d'experimentar subjectivament la pròpia vida i l'entorn. Capacitat de sentir plaer, dolor i estrès. Capacitat d'experimentar diferents tipus de sensacions, sentiments i emocions, tant de caràcter positiu (plaents) com negatiu (desplaents). Implica que, per a un animal, les experiències concretes poden ser agradables o desagradables, i la vida en general pot anar bé o pot anar malament. Això significa que el que li passa a un animal li importa a ell mateix. La majoria dels animals es caracteritzen per tenir sintència, tot i que el ventall de sensacions que poden experimentar varia segons l'espècie.

Consciència: capacitat d'estar despert i prestar atenció. Si un animal pot ser anestesià i pot quedar inconscient, vol dir que normalment té consciència. Si un animal dorm durant una part del dia, vol dir que durant la resta del dia està conscient. Alguns científics utilitzen el terme *consciència* com a sinònim de *sintència*, mentre que d'altres fan diverses distincions entre els dos termes, sense que hi hagi un acord universal.

Autoconsciència: capacitat de ser conscient d'un mateix com un *jo*, com un subjecte que es manté en el temps, que té memòria i fa plans de futur. És la capacitat de diferenciar-se de l'entorn com un ésser individual i es pot manifestar a través del reconeixement d'un mateix en un mirall, en una fotografia, en un vídeo o en una gravació de la veu. Moltes espècies de mamífers i d'aus són autoconscients, però la comunitat científica encara està discutint si la resta de vertebrats ho són i si alguns invertebrats ho són també.

Cognició: capacitat de processar informació i d'adquirir coneixement. La posseeixen la majoria dels animals, però es pot manifestar de maneres molt diverses, com també passa amb la intel·ligència.

Intel·ligència: capacitat de resoldre problemes. La majoria dels animals són intel·ligents, però la intel·ligència es manifesta de maneres enormement diverses. Atès que cada espècie animal té la seva pròpia història evolutiva i ha hagut d'enfrontar-se a problemes particulars en diferents ecosistemes, les intel·ligències animals s'han desenvolupat de maneres variades i sorprenents. En la nostra societat, tenim tendència a jutjar la intel·ligència d'altres animals per comparació amb la intel·ligència humana, però això ens dificulta reconèixer intel·ligències que són profundament diferents de la nostra.

Emocions: reaccions biològiques i psicològiques que sorgeixen espontàniament com a resposta ràpida a tota mena de situacions i experiències i poden desencadenar conductes determinades. Per exemple, la por és una resposta ràpida davant d'un perill i ens prepara per fugir o defensar-nos. Les emocions poden tenir diferents intensitats i duracions. Les emocions que sentim els éssers humans no són exclusives de la nostra espècie, sinó que altres animals també poden sentir por, tristor, enyorança, ira, fàstic, gelosia, alegria, afecte, sorpresa i gratitud, entre d'altres. Les emocions que poden sentir els animals varien segons l'espècie.

Empatia: capacitat en part emocional i en part cognitiva. Pot consistir a contagiar-se espontàniament de les emocions d'altres animals, però també pot consistir a comprendre les situacions que viuen altres éssers vius, entendre les seves emocions, els seus pensaments i els seus punts de vista. Davant d'una situació de patiment, pot generar una resposta d'intentar ajudar. No sabem encara quantes espècies animals senten empatia, però sabem que és una capacitat present en diverses espècies de mamífers i d'aus.

Comunicació: capacitat de transmetre informacions de diferents tipus a membres de la mateixa espècie animal o d'altres espècies. Els animals es comuniquen mitjançant expressions facials, moviments del cos, sons, olors i, en alguns casos, amb llenguatges complexos. Els elefants i algunes espècies de cetacis donen un nom a cada membre del seu grup, i animals com ara els gossos i els gats aprenen a reconèixer el nom que els donen els humans.

Cultura: capacitat d'assolir, transmetre i conservar coneixements, conductes i habilitats a través de l'aprenentatge social dins d'un grup d'individus. Es diferencia dels coneixements, les conductes i les habilitats que es transmeten a través de l'herència genètica de pares a fills. Nombroses espècies animals tenen cultura, i diferents poblacions d'una mateixa espècie poden desenvolupar cultures diferents. Les cultures animals s'han estudiat, sobretot, entre els mamífers (tant terrestres com aquàtics) i les aus.

El fet que en les darreres dècades la recerca sobre les capacitats dels animals hagi augmentat de manera significativa ha portat nombrosos investigadors a difondre aquests coneixements per tal de conscienciar la societat sobre la problemàtica del maltractament animal i contribuir a millorar les lleis de protecció dels animals. De la mateixa manera, alguns científics han impulsat declaracions conjuntes sobre aquestes qüestions.

L'any 2012, en el marc d'un congrés de neurociència celebrat a la Universitat de Cambridge, un grup internacional de neurocientífics van promoure la Declaració de Cambridge sobre la Consciència (Low, 2012). Segons aquesta declaració, l'evidència científica indica que els éssers humans no són l'única espècie que posseeix els substrats neurològics que generen consciència. Tots els animals vertebrats posseeixen els substrats neurològics de la consciència i exhibeixen comportaments intencionals. Hi hauria també evidència molt forta que el mateix passa amb els insectes, els decàpodes (llagostes, llamàntols, gambes, crancs, etc.) i els cefalòpodes (pops, sèpies, calamars, nàutils, etc.).

D'altra banda, l'any 2024, en el marc d'un congrés sobre consciència animal a la Universitat de Nova York, es va proclamar la Declaració de Nova York sobre la Consciència Animal (Andrews et al., 2024). Aquesta declaració va ser elaborada per un grup de científics experts en la matèria i ha estat signada per centenars d'acadèmics de diferents disciplines i països. La declaració entén el terme *consciència* com a sinònim de *sintència*, i afirma que existeix una forta evidència científica del fet que mamífers i ocells tenen consciència. També sosté que l'evidència científica indica una possibilitat realista que tinguin consciència tots els vertebrats i molts invertebrats, com ara els cefalòpodes, els decàpodes i els insectes. Finalment, considera que si hi ha una possibilitat realista que un animal sigui conscient és irresponsable ignorar-la en aquelles decisions que afecten l'animal i el seu benestar.

2 El maltractament animal no són casos aïllats

Ben sovint trobem a la premsa notícies que relaten casos de maltractament animal. Cadells de gat llençats vius a les escombraries, gossos penjats pels caçadors quan ja no serveixen per caçar, gallines tractades a cops pels treballadors de les granges, serps amagades en maletes amb risc d'asfixiar-se per tal d'esmunyir-les per la frontera i vendre-les de manera il·legal, taurons als quals es tallen les aletes i que es deixen morir en agonía... Davant d'aquesta mena de notícies, podríem tenir la temptació de pensar que són casos aïllats, que aquestes històries de maltractament les causen persones especialment ignorants, egoistes, avariciosos o violentes. Tanmateix, quan estudiem en què consisteix el maltractament animal comprenem que és el resultat d'un sistema, exactament igual que succeeix amb les agressions racistes, masclistes o homòfobes.

La societat globalitzada en què vivim es caracteritza pel predomini d'una cosmovisió antropocèntrica en la qual se'ns educa des de la infància i que per a la majoria de la gent és equivalent al sentit comú. La major part de la legislació, els programes polítics, les notícies que trobem als mitjans de comunicació, els textos acadèmics, els articles científics, les obres literàries i les obres d'art estan elaborats des d'un marc antropocèntric. Malgrat que molta gent creu que aquest antropocentrisme és una visió objectiva del món, en realitat és una cosmovisió entre moltes altres possibles.

La cosmovisió antropocèntrica ens diu que l'ésser humà és l'espècie més important que viu en aquest planeta i es diferencia de manera radical de la resta d'éssers vius. També sosté que l'ésser humà és l'única espècie que posseeix valor intrínsec, és a dir, que val per ella mateixa. La resta d'espècies només posseeixen valor instrumental, només valen en tant que poden ser usades com a instruments per a les finalitats humanes. D'aquesta manera es considera que els animals, com la resta d'éssers vius, existeixen per servir a la nostra espècie, i només tenen valor en tant que ens resulten útils. La concepció instrumental dels animals queda reflectida en el llenguatge: quan parlem d'*animals de companyia*, *animals de granja*, *animals de laboratori* o *recursos cinegètics* estem afirmant que l'essència d'aquests animals és ser usats per nosaltres. Aquesta concepció ens empeny a tenir una visió reduccionista dels animals: de les vaques ens importa que donin llet i fem investigació per aconseguir augmentar la seva producció de llet, però més enllà d'això no ens interessen. No tenim curiositat per saber com és la seva intel·ligència, com són les seves emocions o com són els vincles amb els seus fills, per als quals en realitat produeixen la llet. Quan les considerem meres màquines de llet, és fàcil que les acabem tractant com si només fossin màquines.

La cosmovisió antropocèntrica ens serveix per justificar, normalitzar i reforçar tot un seguit de formes d'explotació dels animals. Algunes són més antigues i altres més recents, però avui dia s'han convertit en negocis lucratis i poderosos. Una part majoritària dels negocis més importants que sostenen el nostre sistema econòmic globalitzat consisteixen en l'explotació d'animals, i la força que tenen tots aquests negocis quan fan lobby plegats els permet modificar legislacions nacionals i tractats internacionals, influir en els governs i en els mitjans de comunicació, dirigir la recerca científica cap als temes que els interessen i, fins i tot, deixar la seva empremta en el sistema educatiu i en molts àmbits de la cultura. Quins són aquests negocis? Sense fer-ne una llista exhaustiva, podem mencionar la ramaderia, la caça esportiva, la pesca esportiva, la pesca industrial, la piscicultura, la pelleteria, l'experimentació amb animals, l'ús d'animals en cirks i zoos, la tauromàquia, l'ús d'animals en cinema i publicitat, les curses de cavalls, la cria de gossos, gats, conills, ocells, peixos i altres per vendre'ls com a *animals de companyia*... Cal afegir que cadascun d'aquests negocis n'alimenta uns altres: per exemple, el negoci de la ramaderia no sols beneficia els ramaders, sinó també els agricultors que cultiven gra per als animals, els transportistes que traslladen els animals, els propietaris i els treballadors dels escorxadors, els constructors dels escorxadors, els veterinaris que supervisen els animals, les empreses que manufacturen la carn, les carnisseries i els supermercats que la venen, les empreses de publicitat que la promocionen, els restaurants que la cuinen, els programes de cuina de la ràdio i la televisió, els escriptors de llibres de cuina, els programes d'estudis relacionats amb la cria d'animals per ser menjats i amb la cuina dels aliments d'origen animal, etc.

A tots aquests negocis legals s'hi sumen activitats il·legals molt lucratives, com ara la caça furtiva, el tràfic d'animals per usar-los com a suposats remeis medicinals, el tràfic d'animals salvatges per a zoos particulars, l'ús d'animals en prostitució i pornografia, les baralles de gossos, les baralles de galls, etc. Tot això significa que hi ha milions i milions de persones a tot el món que es guanyen la vida gràcies a l'explotació dels animals, ja sigui d'una manera directa o indirecta, legal o il·legal. A totes aquestes persones i els negocis per als quals treballen els convé una cosmovisió antropocèntrica que justifiqui l'explotació dels animals.

A més d'explotar els animals per fer-hi negoci, també cal mencionar com la nostra societat, que no para de créixer i expandir-se —ocupa cada vegada més territori i acapara cada vegada més béns naturals—, menyspreja i maltracta la fauna salvatge. Per exemple, les xarxes de carreteres i autopistes ens resulten molt útils per desplaçar-nos ràpidament d'un lloc a un altre i transportar les nostres mercaderies, però són terriblement perilloses per als animals. Les carreteres faciliten que els humans ens puguem desplaçar, però dificulten que els animals terrestres puguin fer-ho, especialment si es dissenyen sense tenir-los en compte i sense oferir-los passos segurs per travessar-les. Molts moren atropellats o queden ferits, i cada cop més científics alerten de l'estrès que els produeix tenir una carretera al seu territori (Goldfarb, 2023). Tanmateix, la nostra xarxa de carreteres no para d'estendre's pels llocs més recòndits i queden pocs racons al món que no estiguin travessats per carreteres. De manera similar, les preses que instal·lem en els rius dificulten que els peixos els puguin recórrer, i les canalitzacions dels rius sovint impedeixen que els animals terrestres puguin baixar-hi a beure, o, si aconsegueixen baixar-hi, no en poden tornar a sortir. Igualment, les deixalles de tota mena i les substàncies tòxiques que alliberem al medi natural causen problemes de salut als animals que hi viuen, com també ho fan la contaminació lumínica i la contaminació sonora.

En aquesta societat globalitzada, se'ns empeny a comportar-nos com si els animals fossin de propietat nostra, com si tinguéssim dret a explotar totes aquelles espècies que ens proporcionen beneficis econòmics, i com si fos correcte menysprejar i eliminar les que no ens semblen útils i veiem com un destorb i una molèstia. De la mateixa manera, també se'ns empeny a creure que el planeta Terra sencer i tot el que conté és de propietat humana, i a actuar en conseqüència. Aixecar la veu contra aquesta conducta majoritària significa córrer el risc de ser titllat de sentimental, romàntic, antiquat, radical o misantrop.

Una de les raons per les quals l'antropocentrisme té tanta força és que s'ha anat construint i reforçant durant segles i segurament mil·lennis. Però, afortunadament, sempre hi ha hagut persones que s'hi han oposat. Pensadors i pensadores de diferents èpoques i cultures han analitzat i criticat l'antropocentrisme i han mostrat el patiment que causa als animals, però també han assenyalat els vincles entre l'explotació dels animals, dels éssers humans i dels ecosistemes. Molts d'aquests pensadors ens han advertit que acostumar-nos a la violència contra els animals ens fa reprimir l'empatia i la capacitat de reflexió crítica, cosa que té conseqüències negatives per al desenvolupament de la nostra personalitat i per a la convivència social. Pitàgores, Plutarc, Porfiri, Da Vinci, Swift, Voltaire, Thoreau, Schopenhauer, Darwin, Melville, Twain, Tolstoi, Marguerite Yourcenar, Angela Davis i Olga Tokarczuk són només alguns dels intel·lectuals que han dedicat temps i esforços a desmuntar la cosmovisió antropocèntrica.

La filòsofa Karen Warren (2000) va aportar una idea molt interessant per analitzar l'antropocentrisme. Warren explica que totes les formes d'opressió que hi ha a la nostra societat estan interrelacionades i es justifiquen amb discursos similars. Aquests discursos s'estructuren al voltant de la *lògica de la dominació*, segons la qual la dominació d'uns éssers per uns altres no sols seria correcta sinó també necessària. En el cas de la relació entre els humans i els altres animals, la lògica de la dominació ens diu que els humans són éssers racionals i intel·ligents, mentre que la resta d'animals i els altres éssers vius són irracionals i estan mancats d'intel·ligència. Aquesta inferioritat dels animals justificaria que siguin dominats pels humans, perquè si els humans no gestionessin els animals aquests no sabrien què han de fer i el món seria un caos. La irracionalitat dels animals requereix que l'única espècie racional, la humana, posi ordre. Aquesta idea és completament absurda: hi ha vida a la Terra des de fa 4.000 milions d'anys, i en canvi els humans només

existim des de fa 300.000 anys, així que resulta incongruent pensar que les altres espècies no saben viure sense la gestió humana. Tanmateix, aquesta idea es repeteix de manera tan constant en els discursos polítics i en els mitjans de comunicació que una part de la societat creu que és correcta.

Si cerquem les formes més antigues d'aquesta lògica de la dominació, trobarem la filosofia d'Aristòtil, que considerava que tots els éssers vius estan ordenats de manera natural en una jerarquia segons el seu grau de racionalitat i intel·ligència, i que aquells éssers que estan en posicions superiors de la jerarquia han de dominar els que estan en posicions inferiors. Amb aquesta apel·lació a una suposada jerarquia natural, Aristòtil defensava que l'esclavitud humana era natural, com també ho eren la subordinació de les dones i l'explotació dels animals. La seva concepció era que uns éssers neixen per manar i uns altres neixen per ser manats, i aquests darrers haurien d'estar agraïts de ser governats per éssers més intel·ligents que ells. En la història de la cultura occidental, així com en altres cultures, trobem diferents formulacions de la mateixa idea.

De l'antropocentrisme en deriva l'especisme, una forma de discriminació per raó d'espècie que funciona de manera similar al racisme o al classisme. El concepte va ser encunyat l'any 1970 pel psicòleg britànic Richard Ryder (2010) i popularitzat pel filòsof d'origen australià Peter Singer al seu llibre *Animal liberation*, publicat el 1975. Una societat especista, on predomina la visió que els altres animals no són intel·ligents ni racionals i només tenen valor instrumental, fomenta tota mena de maltractaments contra els animals.

3 La relació entre el maltractament animal i la crisi ecològica

El mateix antropocentrisme que impulsa l'explotació dels animals impulsa també una explotació dels ecosistemes cada cop més intensa i accelerada que els empobreix de manera alarmant. Aquest empobriment progressiu els dificulta poder funcionar de manera sana i els fa més fràgils i vulnerables, un problema que es complica encara més amb el caos climàtic que provoquem. Els ecosistemes sans i funcionals tenen més possibilitats d'adaptar-se, almenys fins a un cert grau, a l'escalfament global, però per a ecosistemes greument deteriorats aquesta tasca és molt difícil.

Més enllà del fet que el maltractament animal i la crisi ecològica comparteixen unes mateixes causes, la relació entre tots dos problemes es pot observar en nombrosos casos concrets. En mencionarem de manera breu alguns exemples.

La caça esportiva i la caça furtiva poden tenir diversos objectius. Alguns animals són caçats com a trofeus i els seus cossos acaben decorant espais privats o públics. En altres casos, són usats com a suposats remeis medicinals. En d'altres, són cuinats i servits en restaurants. També hi ha tràfic d'animals salvatges vius per alimentar la demanda dels zoos particulars que es fan construir persones d'alt poder adquisitiu. Aquestes pràctiques produeixen un gran patiment als animals: morts cruels, cries que es queden òrfenes o animals salvatges mantinguts en captivitat en condicions deplorables. Però tot això també té conseqüències negatives per als ecosistemes. Els animals salvatges fan funcions ecològiques, i quan els membres d'algunes espècies van desapareixent dels ecosistemes deixen de fer aquestes funcions, de manera que els ecosistemes es desregulen. En diversos casos s'ha pogut comprovar que, quan les espècies desaparegudes tornen a ocupar el seu lloc als ecosistemes, tornen a realitzar les seves funcions i els ecosistemes milloren la seva funcionalitat. Els casos dels llops (Ripple et al., 2025) i dels castors (Fairfax i Whittle, 2020) s'han estudiat amb profunditat i s'han fet molt coneguts com a exemples paradigmàtics.¹

1 Val la pena veure aquests dos vídeos breus divulgatius del canal de YouTube Sustainable human: [How wolves change rivers](#) i [How beavers engineer the land](#).

Els elefants són animals extraordinàriament intel·ligents que tenen cultures pròpies i desenvolupen relacions afectuoses i complexes dins dels seus grups socials (Safina, 2016). Tanmateix, segons la World Wildlife Fund (WWF), cada any 20.000 elefants africans són matats per caçadors furtius que cobegen el seu ivori.² Els animals que cauen víctimes dels caçadors tenen morts cruels, i quan la caça és freqüent els animals viuen amb estrès constant. Però els elefants no són les úniques víctimes d'aquesta caça. Els elefants són animals de mida gran que abans de ser caçats massivament eren molt abundants, i el seu impacte en els ecosistemes és enorme. Aquests animals dediquen molt de temps a construir xarxes de camins de milers de quilòmetres que connecten llocs on hi ha aigua i aliment en diferents moments de l'any. A més, mantenen aquests camins regularment arrencant-ne les plantes que hi broten. Aquestes xarxes de camins també les utilitzen per desplaçar-se moltíssimes altres espècies d'animals terrestres que, en ser de mida més petita, no tenen la capacitat de construir-les. A diferència del que fem els humans amb les nostres carreteres, els camins que construeixen els elefants els comparteixen amb altres espècies. D'altra banda, els científics han descobert que la manera com s'alimenten els elefants, la manera en què seleccionen quines plantes es mengen i quines no, fa que els ecosistemes amb una presència sana d'elefants siguin més capaços de capturar carboni, cosa que contribueix a mitigar l'escalfament global (Berzaghi et al., 2019). Totes aquestes funcions es perden quan les poblacions d'elefants es desplomen per la caça.

Abans que els humans les cacéssim de manera massiva, diferents espècies de balenes omplien els oceans. Les balenes són espècies molt intel·ligents, amb llenguatges sofisticats i cultures complexes, que mantenen relacions afectuoses entre els membres dels seus grups (Safina, 2020). Tanmateix, d'ençà que els humans vam començar a caçar-les massivament, les seves poblacions s'han reduït de manera dràstica en tots els oceans. Encara avui, Islàndia, Noruega i el Japó mantenen la caça de balenes amb finalitats comercials. Cada animal caçat mor amb un patiment intens i perllongat, sovint contemplat per la seva família, que l'intenta ajudar. A més, moltes balenes moren també per les col·lisions amb els nostres vaixells. Les captures accidentals dels vaixells de pesca, els vessaments de tota mena de substàncies tòxiques als oceans, la contaminació sonora que provoquem amb el trànsit marítim i les prospeccions petrolieres, les illes de plàstics i les xarxes de pesca abandonades són altres problemes que els causem. Resulta significatiu que un estudi científic ha pogut mesurar que durant el confinament per la covid, que va reduir radicalment l'activitat humana, una població de balenes geperudes que passaven en migració a prop de la costa d'Austràlia van patir menys estrès que l'any anterior (Linsky et al., 2024). Probablement, no va ser l'única espècie de balena que es va veure *alleugerida* pel descens d'activitat humana.

Les balenes són fonamentals per al bon funcionament dels oceans. Aquests animals de mida gran, que fa només uns segles eren molt nombrosos, fertilitzen amb les seves deposicions la superfície del mar, que és el lloc on viu el fitoplàncton. El fitoplàncton és a la base de la cadena alimentària del mar, de forma que una població abundant d'aquests éssers diminuts permet que moltes altres criatures prosperin. D'altra banda, el fitoplàncton produeix oxigen i captura carboni. Així, el treball conjunt del fitoplàncton i les balenes contribueix a mitigar l'escalfament global (Pearson et al., 2023).³ El climatòleg Sir David King ha sostingut que la millor tecnologia de captura de carboni disponible són les balenes.⁴

Un altre exemple és la pesca. L'activitat pesquera mundial mata cada dia centenars de milions de peixos.⁵ Aquests animals tenen morts doloroses i angoixants, perquè moren asfixiats, aixafats en xarxes plenes d'animals o fins i tot són eviscerats mentre estan conscients. Un dels problemes que causa la pesca industrial

2 Vegeu el web [Descobreix WWF](#).

3 Vegeu aquest vídeo divulgatiu breu al canal de YouTube *Sustainable human*: [How whales change climate](#).

4 Vegeu l'entrevista que li va fer el divulgador Nate Hagens al seu canal de YouTube *The great simplification* [Sir David King: "Global heating: The science and the response". The great simplification #95](#).

5 Vegeu Roser, Max. (2023, 26 de setembre). [How many animals get slaughtered every day?](#) *Our world in data*.

és que les xarxes no sols capturen els animals de les espècies desitjades, sinó també molts altres peixos, cetacis o tortugues que no es volen per menjar però que sovint moren a les cobertes dels vaixells o són llençats de nou al mar amb ferides greus. A més, les grans xarxes usades en la pesca industrial sovint es trenquen i els trossos perduts, anomenats *xarxes fantasma*, segueixen atrapant i matant animals (Richardson et al., 2022). Un informe de la Plataforma Intergovernamental en Biodiversitat i Serveis dels Ecosistemes (IPBES) afirma que la causa principal de danys als oceans és l'explotació directa dels peixos i altres criatures marines en activitats com ara la pesca i la piscicultura (Brondizio et al., 2019). A mesura que buidem els mars dels seus habitants, aquests no poden fer les seves funcions ecològiques i els ecosistemes marins s'empobreixen. D'altra banda, la pesca d'arrossegament remou els fons marins, i, donat que aquests són reservoris de carboni, n'emetem gran quantitat, de manera que la pesca d'arrossegament emet tants gasos amb efecte d'hivernacle com l'aviació (Sala et al., 2021).

Aquests són només alguns exemples de com l'explotació dels animals s'interrelaciona amb la crisi ecològica, però la llista completa seria molt extensa i abraçaria des dels moltíssims efectes perniciosos de la ramaderia (tant intensiva com extensiva) fins al fet que l'ús industrial d'insecticides està provocant l'eliminació massiva d'insectes necessaris per a la pol·linització dels cultius i de moltes plantes silvestres. És important entendre les relacions entre el maltractament animal, l'extinció massiva d'espècies, l'empobriment dels ecosistemes i el caos climàtic, i treballar per resoldre tots aquests problemes conjuntament.

4 Fugir a un lloc segur

De tant en tant veiem a les notícies que algun animal s'ha escapat d'una situació de maltractament o s'ha defensat del seu agressor. De vegades és un elefant fugint d'un circ, d'altres un cavall *de curses* negant-se a córrer, un camell mossegant el seu *propietari* —que l'havia maltractat—, un llop escapant d'un zoo, una gallina saltant la tanca de la granja, un porc fugint de l'escorxador, un pop escapant del laboratori on l'usaven per experimentar. Tothom que ha treballat en aquesta mena de negocis coneix històries d'animals que han intentat fugir o amagar-se quan se'ls violentava, que han ajudat a fugir altres animals o que han agredit qui els maltractava. De fet, aquesta és una de les raons per les quals hi ha tants accidents als escorxadors, perquè molts animals, quan veuen que els van a matar, intenten fugir o defensar-se. El documental *Blackfish*, dirigit per Gabriela Cowperthwaite i estrenat l'any 2013, narra diversos casos en què orques tancades en aquaris i maltractades durant anys van acabar matant els seus entrenadors. En els darrers anys, investigadors de diferents disciplines han estudiat de manera sistemàtica les estratègies dels animals per defensar-se i alliberar-se de la violència humana.

L'historiador Jason Hribal (2003, 2007), pioner en aquesta matèria, ha estudiat l'explotació dels animals durant la modernitat. Entre d'altres, analitza l'ús de cavalls, ases i mules per transportar persones i mercaderies, per treballar als camps i a les mines, per fer funcionar molins i també per a la guerra. Hribal descriu amb detall les jornades extenuants que suportaven els animals i la crueltat amb què sovint se'ls tractava. El més interessant és que també analitza les formes en què molts d'aquests animals es resistien a ser explotats, ja fos negant-se a treballar, treballant més lentament, ignorant les ordres, fugint, amagant-se o defensant-se de les persones que els tractaven amb violència. Hribal argumenta que aquestes resistències permeten comprendre que els animals tenen *agència*, és a dir, capacitat de prendre decisions per ells mateixos i d'actuar de manera autònoma. Els animals tenen els seus propis interessos i desitjos, i actuen de manera intencional.

El fet que molts animals usats per treballar desobeïssin els humans, els mosseguessin o els donessin cops, trenquessin tanques i s'escapessin generava tota mena de problemes dels quals ha quedat constància en documents històrics. L'autor ha estudiat les estratègies amb què els humans intentaven resoldre aquestes situacions: algunes persones procuraven millorar les condicions de treball dels animals per tal que aquests

acceptessin treballar, d'altres augmentaven el maltractament per forçar els animals a obeir i, fins i tot, mataven els que no se sotmetien, i, finalment, hi havia persones que arribaven a la conclusió que era millor no treballar amb animals. Hribal sosté que un dels motius fonamentals per impulsar el desenvolupament de tota mena de maquinària amb la qual substituir els animals, un procés fonamental durant la modernitat, va ser precisament alliberar-se de la desobediència.

La periodista especialitzada en temes d'animals i ecologia Emma Marris ha viatjat per tot el món i ha entrevistat experts per estudiar com els humans tractem els animals salvatges. Els resultats de la seva recerca s'apleguen en un llibre fascinant, *Wild souls*. Un dels capítols exposa el patiment dels animals salvatges tancats en zoos, on han de viure en espais diminuts lluny dels seus hàbitats, han d'adaptar-se a les normes que els imposen els humans i han de suportar durant la major part del dia el soroll i la cridòria del públic que els vol veure. En els zoos, els animals no sols perden la llibertat de moviments, sinó també la llibertat de prendre decisions sobre les seves pròpies vides, sobre el que volen fer i el que no volen fer, com volen viure i amb qui volen viure. Les decisions sobre les seves vides les prenen humans, éssers d'una altra espècie que sovint ni tan sols entenen correctament les necessitats bàsiques d'animals d'altres espècies. Tot això els genera un gran patiment, que és la raó per la qual nombrosos animals tancats en zoos acaben patint problemes de salut mental, estrès, i també problemes de salut física. Marris (2023) relata diverses històries d'animals que han intentat escapar del confinament dels zoos, individus que han intentat escapar diverses vegades, i també alguns casos en què, en les fugides, han ferit i fins i tot matat persones que els intentaven atrapar. Marris recull històries sobre elefants, felins i primats de diversos zoos que van trobar maneres, sovint molt enginyoses, de sortir de les seves gàbies, demostrant que portaven temps observant la rutina dels treballadors i el funcionament de les portes, les reixes i els filats elèctrics. De vegades, els primats fugien en grup. Alguns d'aquests animals no van ser trobats mai més, però la majoria van ser capturats de nou.

La sociòloga Sarat Colling (2021) ha compilat una llarga llista de casos en què animals de les més diverses espècies s'han rebel·lat contra el domini humà. Són casos de diferents èpoques i països, on els animals eren sotmesos a tota mena de pràctiques cruels. Per recopilar-los, l'autora s'ha submergit en documents històrics, llibres i pintures de diferents èpoques, en les hemeroteques de diaris i revistes, i també ha entrevistat testimonis de casos recents. Colling explora les diferents maneres com poden llegir-se i interpretar-se aquestes històries. Per al propietari de l'animal, la seva insurrecció pot ser una molèstia, un neguit, una pèrdua econòmica. El propietari pot témer que, si l'animal desobedient se surt amb la seva, altres animals l'imitin. També pot témer que hi hagi persones que sentin empatia cap als animals i els ajudin, i aquesta és una de les raons per les quals les empreses que exploten animals prefereixen no informar d'aquests casos. En canvi, per a alguns veïns i per a les autoritats, un felí que escapa d'un zoo o un grup de vaques que fugen de l'escorxador poden representar simplement un problema d'ordre i de seguretat: els animals han trencat les barreres artificials amb les quals els humans distribueixen l'espai i determinen on s'ha d'estar cada espècie. Per a alguns periodistes, poden ser històries originals i fins i tot divertides, i de vegades es narren amb molta frivolitat. Però si intentem comprendre el punt de vista dels animals tot canvia: són criatures maltractades que volen fugir d'una situació d'opressió, que lluiten per la seva vida i la seva llibertat. De vegades hi ha humans que també ho entenen així, que ajuden els animals desobedients a trobar un lloc millor, o que utilitzen aquestes històries per conscienciar la societat sobre el maltractament animal.

Colling fa una exploració minuciosa de la diversitat de perspectives des de les quals es pot narrar una mateixa història. D'aquesta manera ens ajuda a comprendre les diferents concepcions dels animals que tenim a la nostra societat i com pot canviar la nostra mirada quan intentem comprendre el punt de vista dels mateixos animals. Colling argumenta que els actes d'insurrecció i rebel·lia són sobretot una manera de comunicar-se: els animals que fugen del captiveri, s'escapen de l'escorxador, ajuden a escapar altres animals o es defensen de qui els maltracta estan expressant i comunicant allò que volen i allò que no volen, estan emprant la seva veu.

Aquests tres autors ens ajuden a reflexionar de manera crítica sobre les històries d'insurrecció, desobediència i fugida que de tant en tant trobem a les notícies. Només una minoria d'aquestes històries acaben bé, amb els animals aconseguint refugiar-se en àrees on no viuen humans o trobant humans amables que els porten a santuaris. La majoria acaben malament, i els animals són atrapats, retornats als seus maltractadors o simplement matats, perquè a cap indústria li convenen animals que no obeeixen. Els animals poden intentar fugir, amagar-se o defensar-se, poden buscar un lloc segur on no siguin maltractats, però ho tenen difícil, perquè la violència que pateixen no són casos aïllats dins d'una societat que majoritàriament els tracta bé, sinó tot el contrari, la violència que pateixen és estructural i sistemàtica. Si fugen per salvar la vida, la majoria de la gent no els voldrà ajudar. La civilització humana ocupa cada cop més territori, s'expandeix fins als racons més recòndits, i el seu objectiu és imposar el seu domini absolut sobre tot el planeta i totes les criatures que hi viuen. Quan un animal intenta fugir de la indústria que l'explota, gairebé no queden llocs sense humans o llocs amb humans empàtics on es pugui refugiar. A més, la civilització humana cada cop té més mitjans per capturar els fugitius, els pot perseguir amb tota mena de vehicles terrestres, els pot buscar des de l'aire amb avionetes o drons, pot usar dispositius de visió tèrmica o rastrejar les xarxes socials per si algun humà ha comentat haver vist un animal *fora de lloc*. Per als animals que lluiten per la seva llibertat, cada cop és més difícil trobar un lloc segur on viure lliures de violència humana.

5 Ètica animal

L'ètica animal és una branca de l'ètica filosòfica que s'ocupa d'estudiar de quina manera els humans hauríem de tractar la resta d'animals. Aquesta disciplina acadèmica examina les nombroses formes en què exercim opressió i maltractament a diferents espècies d'animals, intenta entendre les causes d'aquestes injustícies, ofereix arguments contra l'antropocentrisme i l'especisme, i també es dedica a imaginar com podria ser una societat en la qual els éssers humans sabessin conviure de manera pacífica i amable amb els altres animals.

Aquesta disciplina és tan antiga com la filosofia mateixa, ja que va néixer amb la filosofia grega. Pitàgores i els pitagòrics són considerats els primers filòsofs que van abordar aquesta matèria, tot i que també cal mencionar Empèdocles i Teofrast, entre d'altres. A més, és molt probable que les idees de Pitàgores fossin en realitat heretades d'idees prèvies al sorgiment de la filosofia grega. D'altra banda, també trobem anàlisis i reflexions similars en tradicions de filosofia oriental com ara el budisme i el jainisme.

Si resseguim la història de la filosofia occidental, trobem anàlisis i discussions d'aquestes temàtiques en diferents èpoques, països i corrents filosòfics. I, més enllà de la filosofia, els temes d'ètica animal també s'han discutit profusament en el dret, la literatura i l'art, i sovint han estat presents en tota mena de debats socials. Aquesta qüestió és rellevant, perquè de vegades es tendeix a pensar que les preocupacions per com tractem els animals són un invent recent. Per exemple, quan actualment es discuteix què fer amb la tauromàquia, una part de la societat creu que aquest és un debat nou, però en realitat hi ha debat sobre la tauromàquia des que aquesta va començar a existir, com ha mostrat, en el cas espanyol, l'historiador Juan Ignacio Codina Segovia (2018).

És important prendre consciència del fet que els debats sobre ètica animal tenen segles d'història, i ho és per diverses raons. Una és que estudiant la història d'aquests debats podem trobar arguments rigorosos i ben fonamentats en favor dels animals, així com estratègies de divulgació d'aquestes idees. Una altra és que qualsevol moviment social que vulgui aconseguir millores legislatives i avançar en la justícia ha de conèixer la seva història, tant les victòries aconseguides com els errors comesos, i ha de saber contextualitzar l'actual moment de lluita com la continuació d'una lluita molt antiga que ha anat canviant amb les transformacions socials i culturals.

Com ja hem comentat, l'ètica animal va patir un retrocés durant els inicis de la modernitat, quan alguns dels protagonistes de la revolució científica van defensar una concepció mecanicista i reduccionista dels altres animals i la natura. Argumentant que els altres animals no eren més que autòmats sense intel·ligència ni emocions, van justificar la seva explotació fins i tot en les formes més cruels. Afortunadament, altres científics i pensadors s'hi van oposar, però va costar molts esforços alliberar-se de la idea que els animals només són màquines que podem usar com vulguem.

L'ètica animal es va recuperar i enfortir durant la Il·lustració, un moviment focalitzat en qüestions ètiques i polítiques i en la reivindicació de la justícia i la llibertat. Com ha analitzat detalladament Alicia H. Puleo (2023), *l'Enciclopèdia de Diderot, D'Alembert i Jaucourt* conté reflexions ètiques molt interessants sobre les nostres relacions amb els altres animals. Alguns dels principals filòsofs il·lustrats, com ara Rousseau, Voltaire i Bentham, van reivindicar la protecció dels animals.

Al segle XIX, la teoria de l'evolució de Darwin va mostrar que els éssers humans estem emparentats amb la resta d'animals i éssers vius, i això va permetre desenvolupar arguments poderosos a favor d'un tracte als animals millor, com va fer el mateix Darwin, a qui preocupava profundament la crueltat contra els animals. Així mateix, filòsofs centrals del segle XIX com Schopenhauer i Thoreau van elaborar una defensa sistemàtica dels animals a les seves obres. El segle XIX va resultar decisiu: el debat social va ser molt intens, van sorgir les primeres organitzacions en defensa dels animals i es van començar a promulgar lleis que els donaven una certa protecció, almenys a algunes espècies i en alguns àmbits concrets. Durant tot el segle XIX, el moviment animalista va créixer amb força, com es pot veure no sols en la filosofia, sinó també en el dret, la literatura i l'art, en diverses manifestacions culturals i en el teixit associatiu. Va ser una època d'aprenentatges, lluites i algunes victòries, i també de col·laboracions amb altres moviments socials, com ara el feminisme, la lluita pels drets dels infants, el pacifisme, la lluita contra l'esclavitud i l'ecologisme.

Tanmateix, en començar el segle XX, la irrupció de les guerres mundials, l'aparició dels règims totalitaris i els diversos genocidis van interrompre aquests avenços. El moviment animalista, com molts altres moviments socials, només es va poder recompondre de nou a la dècada dels 60. Quan va ressorgir, va trobar el suport de la innovadora recerca científica sobre comportament animal que mencionàvem més amunt, i també es va beneficiar de teories ètiques desenvolupades en diferents àmbits que permetien transferir arguments i idees a l'ètica animal. Però, a la vegada, es va trobar que l'explotació animal havia augmentat de manera alarmant i ho seguiria fent any rere any, de manera que la situació era més complexa que al segle XIX.

L'augment de la població humana al llarg del segle XX, que s'accelera en la segona meitat i continua al segle XXI,⁶ juntament amb una acceleració del projecte de domini de la natura afavorit pel desenvolupament tecnològic, han incrementat el nombre d'animals explotats en les diferents indústries. Les víctimes han arribat a xifres desorbitades. Segons càlculs recents, només per alimentar-nos, els humans matem cada dia, a escala global, 900.000 vaques, 1,4 milions de cabres, 1,7 milions d'ovelles, 3,8 milions de porcs, 12 milions d'ànecs, 202 milions de pollastres i centenars de milions de peixos.⁷ I encara caldria sumar-hi els animals matats en la indústria pelletera, la caça esportiva, l'experimentació, el tràfic il·legal, etc. Darrere de cadascun d'aquests números hi ha un animal intel·ligent i emocional que ha patit sofriment físic i mental, ha sentit por i frustració, i ha tingut una mort cruel.

Dels anys 60 ençà, són molts els filòsofs i les filòsofes que han desenvolupat les seves teories ètiques en defensa dels altres animals. Alguns dels autors principals són Peter Singer, Tom Regan, Carol J. Adams, Val Plumwood, Lori Gruen, Ursula Wolf, Sue Donaldson i Will Kymlicka. A casa nostra cal reivindicar les figures pioneres de José Ferrater Mora i Jesús Mosterín. Cadascun d'aquests autors té el seu propi enfocament

6 Vegeu Roser, Max, i Ritchie, Hannah. (2023, 1 de juny). [How has world population growth changed over time?](#) *Our world in data*.

7 Vegeu Roser, Max. (2023, 26 de setembre). [How many animals get slaughtered every day?](#) *Our world in data*.

particular, però tots coincideixen en les idees bàsiques. Així com els éssers humans tenim responsabilitats morals amb els nostres congèneres, és a dir, no els podem tractar de qualsevol manera, també en tenim amb els altres animals, i els motius són similars. Els altres animals són subjectes amb sentència, consciència, capacitats cognitives, emocionals i comunicatives, i per tant tenen els seus propis interessos. Quan els maltractem, els causem patiment físic, emocional i mental. Creure que només tenim responsabilitats morals envers els humans però no envers altres animals és especisme, i l'especisme, com el racisme o el masclisme, no es pot defensar des de l'ètica filosòfica. El fet que els éssers humans tinguem diferències respecte d'altres animals no implica la nostra superioritat ni el nostre dret a explotar-los i maltractar-los. Per tant, no podem fer-ne qualsevol cosa, i reduir-los a mers instruments que explotem per al nostre benefici és injust.

L'any 2022, Martin Gibert, Valéry Giroux i François Jaquet, membres del Groupe de recherche en éthique environnementale et animale (GRÉEA), van impulsar la Declaració de Montreal sobre l'Explotació Animal, que ha estat signada per més de 550 experts en ètica filosòfica i filosofia política.⁸ La Declaració afirma que els arguments que s'utilitzen per legitimar l'explotació dels animals no tenen rellevància ètica i que aquesta explotació és moralment indefensable. Basant-se en el coneixement científic i en l'argumentació filosòfica, condemna l'especisme i totes les formes de tractar els animals com si fossin objectes i mercaderies.

6 Drets per als animals

La situació actual de maltractament animal i crisi ecològica és tan greu que ja no som a temps de resoldre-la amb petites mesures puntuals i canvis graduals. Necessitem posar en marxa mesures sistemàtiques i fer-ho amb rapidesa. Una de les propostes més poderoses és la de concedir drets als animals i frenar-ne massivament l'explotació. Els filòsofs Sue Donaldson i Will Kymlicka (2011) han elaborat una proposta rigorosament argumentada i profusament detallada de com seria una societat en la qual els animals estiguessin protegits per drets. Els autors diferencien els tipus de drets que tindrien diverses espècies d'animals i ofereixen nombrosos exemples de com resoldre problemes i conflictes.

La proposta de concedir drets als animals és poderosa perquè els reconeix com a subjectes amb els seus propis interessos, els reconeix valor intrínsec i els dona protecció per tal que no siguin tractats com a mers instruments per satisfer finalitats humanes. Com en el cas dels drets humans, els drets animals posen límits al que podem fer amb ells. A més, protegir els animals salvatges també implica protegir els seus hàbitats, i abandonar les diverses formes d'explotació animal significa abandonar activitats que són perniciosos per als ecosistemes.

Òbviament, els drets animals no serien drets humans, com de vegades llegim a la premsa en un error molt comú. En l'expressió *drets humans*, el terme *humà* fa referència a la nostra espècie, i per tant els drets dels cavalls no serien *drets humans* sinó *drets dels cavalls*, i així amb cada espècie.

Per tal de decidir quins drets concrets caldria reconèixer als animals de cada espècie, cal analitzar quines són les injustícies que pateixen i examinar quins drets els podrien protegir d'aquestes injustícies. Així, un gos no necessita el dret a la llibertat religiosa, però sí que necessita el dret a no ser obligat a participar en el negoci de les baralles de gossos. Una vaca no necessita el dret a la llibertat de premsa, però sí el dret que no li prenguin els seus fills. Un salmó no necessita el dret a participar en les eleccions, però sí a poder remuntar el riu on va néixer per tal de reproduir-se sense que les construccions humanes li ho impedeixin. La majoria de drets serien molt bàsics: dret a la vida, a la llibertat, a no ser esclavitzat i a no ser torturat.

8 Podeu consultar el text complet de la [Declaració](#).

Alguns crítics argumenten que els animals no poden tenir drets perquè no entenen el que és un dret. Tanmateix, aquesta crítica no té gaire sentit. D'una banda, també concedim drets als infants o a persones amb trastorns greus de salut mental que tampoc entenen el que són els drets, i precisament perquè no ho entenen considerem que són més vulnerables i necessiten més protecció. D'altra banda, concedir drets als animals és una estratègia per protegir-los de la violència humana, i per tant el més important no és que els animals entenguin que tenen drets, sinó que ho entenguin els éssers humans, que són els que han d'actuar en conseqüència.

Una altra crítica que s'ha fet és que els animals no haurien de tenir drets perquè tampoc poden tenir deures. Tanmateix, cal recordar que els animals salvatges fan funcions ecològiques fonamentals en els ecosistemes i que això té conseqüències positives per a la nostra salut, la lluita contra el caos climàtic i la lluita contra la contaminació, de manera que els animals salvatges ja fan tasques valuoses que ens beneficien, i seria egoista exigir-los encara més deures. Pel que fa als animals domesticats, que ja no poden fer aquestes funcions ecològiques, han estat domesticats per decisió nostra, de tal manera que no els podem responsabilitzar. D'altra banda, molts dels anomenats *animals de companyia* ens ofereixen el seu afecte i poden ser beneficiosos per a persones amb problemes de salut o soledat no volguda –malgrat això, cal advertir que els animals no són medicaments i no els hauríem de tractar com a tals.

Les propostes de Donaldson i Kymlicka inclouen posar fi a l'explotació dels animals, fomentar les dietes veganes i protegir els animals salvatges en els seus hàbitats. Aquestes propostes són similars a les que diferents autors estan elaborant per resoldre la crisi ecològica, i que es poden resumir amb tres conceptes: decreixement, veganisme i *rewilding*. El *rewilding*, que podríem traduir com a *resilvestració*, és una tècnica científica per recuperar vida salvatge que ja s'està provant en diferents països d'Europa i d'altres continents.⁹ El *rewilding* es complementa amb el veganisme, perquè el consum d'animals a través de la ramaderia, la caça, la pesca i la piscicultura és la causa fonamental de desforestació, extinció d'animals vertebrats i danys als oceans (Machovina et al., 2015; Coimbra et al., 2020). A més, la ramaderia és l'activitat humana que ocupa més territori, un 27 % de la superfície terrestre, i expulsa d'aquest territori la fauna salvatge.¹⁰ Donat que les dietes vegetals necessiten menys extensió de terra,¹¹ si una part de la societat fes la transició cap al veganisme, l'extensió de terra que ens estalviariem la podríem destinar al *rewilding*, a recuperar vida silvestre. També cal mencionar que la ramaderia contribueix de manera significativa a l'escalfament global (Poore et al., 2018; Kim et al., 2020).¹²

Un estudi (Bar-On et al., 2018) ha mostrat que, de tots els mamífers que hi ha avui a la Terra, en termes de biomassa, ja només el 4 % són salvatges. El 36 % som humans i el 60 %, animals criats per la indústria ramadera. De les aus, només el 30 % són salvatges i el 70 % són aus criades per ser menjades. És a dir, estem substituint els animals salvatges per animals de ramaderia. Així mateix, també matem molts animals salvatges per menjar-los, especialment animals aquàtics, i això està empobrint els ecosistemes. És cert que durant la història de la nostra espècie molts humans han menjat animals, però la població humana mai no havia estat tan elevada, el consum d'animals mai no havia estat tan alt, i per tant l'impacte no era tan pernicios. Cal recordar que, als ecosistemes, els animals carnívors sempre tenen poblacions més petites que els animals herbívors, perquè la dieta càrnica és energèticament més costosa. El problema és que els humans volem una dieta càrnica però també volem una població elevada.

9 Consulteu el web de l'organització [Rewilding Europe](#).

10 Tal com demostren els estudis sobre l'[ús del sòl](#).

11 Vegeu Ritchie, Hannah. (2021, 4 de març). [If the world adopted a plant-based diet, we would reduce global agricultural land use from 4 to 1 billion hectares](#). *Our world in data*.

12 Tal com exposa l'article de Ritchie, Hannah, Rosado, Pablo, i Roser, Max. (2022). [Environmental impacts of food production](#). *Our world in data*.

Naturalment, no tots els éssers humans estan en una situació en la qual els resulti possible o fàcil canviar la dieta o altres hàbits que impliquen l'ús d'animals. Hi ha persones per a les quals deixar de participar en formes d'explotació animal és assequible de manera senzilla, mentre que per a altres persones, per la seva situació particular o per la situació política i econòmica de la regió on viuen, és molt difícil. Per tant, cal pensar col·lectivament com fem que les persones puguin fer aquests canvis. Les millores en la protecció dels animals haurien d'anar acompanyades de millores en la protecció dels drets humans, perquè l'objectiu fonamental és construir societats més justes per a tothom. Per això, a les persones que treballen en indústries que exploten animals cal oferir-los alternatives raonables que els permetin tenir una bona qualitat de vida. Aquests canvis haurien de desenvolupar-se a través d'un procés democràtic i d'un aprenentatge conjunt.

Si fem decreixen aquelles activitats humanes que són més perniciosos per als ecosistemes, fomentem les dietes basades en aliments vegetals i recuperem la vida silvestre amb tècniques de *rewilding*, potser encara serem a temps d'evitar el pitjor de l'extinció massiva d'espècies i el caos climàtic. Quan comprem que deixar de maltractar animals ens ajuda a resoldre la crisi ecològica, entenem en què consisteix aquesta crisi. Tenim una crisi ecològica perquè no sabem conviure amb les altres espècies, amb els altres animals i la resta d'éssers vius. Si som capaços d'aprendre a conviure, tindrem la possibilitat de gaudir d'un bon futur en aquest meravellós planeta que compartim amb milions d'éssers fascinants. Els animals que viuen amb nosaltres en aquest planeta, i que pateixen la crisi ecològica que nosaltres provoquem, mereixen consideració moral i haurien d'estar protegits per drets.

7 Referències

- Andrews, Kristin, Birch, Jonathan, Sebo, Jeff, i Sims, Toni. (2024). [Background to the New York Declaration on Animal Consciousness](#).
- Bar-On, Yinon M., Phillips, Rob, i Milo, Ron. (2018). The biomass distribution on Earth. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 115(25), 6506-6511. <https://doi.org/10.1073/pnas.1711842115>
- Berzaghi, Fabio, Longo, Marcos, Ciais, Philippe, Blake, Stephen, Bretagnolle, François, Vieira, Simone, Scaranello, Marcos, Scarascia-Mugnozza, Giuseppe, i Doughty, Christopher E. (2019). Carbon stocks in central African forests enhanced by elephant disturbance. *Nature Geoscience*, 12, 725-729. <https://doi.org/10.1038/s41561-019-0395-6>
- Brondizio, Eduardo S., Diaz, Sandra, Settele, Josef, i Ngo, Hien T. (ed.). (2019). *Global assessment report of the Intergovernmental Science-Policy Platform on biodiversity and ecosystem services*. <https://doi.org/10.5281/zenodo.3831673>
- Codina Segovia, Juan Ignacio. (2018). *Pan y toros. Breve historia del pensamiento antitaurino español*. Plaza y Valdes.
- Coimbra, Zulmira H., Gomes-Jr., Luiz, i Fernandez, Fernando A. S. (2020). Human carnivory as a major driver of vertebrate extinction. *Perspectives in Ecology and Conservation*, 18(4), 283-293. <https://doi.org/10.1016/j.pecon.2020.10.002>
- Colling, Sarat. (2021). *Animal resistance in the global capitalist era*. Michigan State University Press.
- Donaldson, Sue, i Kymlicka, Will. (2011). *Zoopolis. A political theory of animal rights*. Oxford University Press.

- Fairfax, Emily, i Whittle, Andrew. (2020). Smokey the Beaver: beaver-dammed riparian corridors stay green during wildfire throughout the western United States. *Ecological Applications*, 30(8). <https://doi.org/10.1002/eap.2225>
- Federici, Silvia. (2004). *Caliban and the Witch. Women, the body and primitive accumulation*. Autonomedia.
- Goldfarb, Ben. (2023). *Crossings: how road ecology is shaping the future of our planet*. W W Norton.
- Hribal, Jason. (2003). "Animals are part of the working class": a challenge to labor history. *Labor history*, 44(4), 435-453. <https://doi.org/10.1080/0023656032000170069>
- Hribal, Jason. (2007). Animals, agency and class: writing the history of animals from below. *Human Ecology Review*, 14(1), 101-112.
- Kim, Brent F., Santo, Raychel E., Scatterday, Allysan P., Fry, Jillian P., Synk, Colleen M., Cebren, Shannon R., Mekonnen, Mesfin M., Hoekstra, Arjen Y., De Pee, Saskia, Bloem, Martin W., Neff, Roni A., i Nachman, Keeve E. (2020). Country-specific dietary shifts to mitigate climate and water crises. *Global Environmental Change*, 62. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2019.05.010>
- Linsky, Jacob M. J., Dunlop, Rebecca A., Noad, Michael J., i McMichael, Lee A. (2024). Blubber gene expression and cortisol concentrations reveal changing physiological stress in a Southern ocean sentinel species. *Marine Environmental Research*, 199. <https://doi.org/10.1016/j.marenvres.2024.106596>
- Low, Philip. (2012, 7 de juliol). [*The Cambridge declaration on consciousness*](#) [Ponència]. Proceedings of the Francis Crick memorial conference, Churchill College, Universitat de Cambridge, Regne Unit.
- Machovina, Brian, Feeley, Kenneth J., i Ripple, William J. (2015). Biodiversity conservation: the key is reducing meat consumption. *Science of The Total Environment*, 536, 419-431. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2015.07.022>
- Marris, Emma. (2023). *Wild souls. What we owe animals in a changing world*. Bloomsbury Publishing.
- Merchant, Carolyn. (1980). *The death of nature. Women, ecology, and the scientific revolution*. HarperCollins Publishers.
- Mora, Camilo, Tittensor, Derek P., Adl, Sina, Simpson, Alastair G. B., i Worm, Boris. (2011). How many species are there on Earth and in the ocean? *PLoS Biology*, 9(8). <https://doi.org/10.1371/journal.pbio.1001127>
- Pearson, Heidi C., Savoca, Matthew S., Costa, Daniel P., Lomas, Michael W., Molina, Renato, Pershing, Andrew J., Smith, Craig R., Villaseñor-Derbez, Juan Carlos, Wing, Stephen R., i Roman, Joe. (2023). Whales in the carbon cycle: can recovery remove carbon dioxide? *Trends in Ecology & Evolution*, 38(3), 238-249. <https://doi.org/10.1016/j.tree.2022.10.012>
- Poore, Joseph, i Nemecek, Thomas. (2018). Reducing food's environmental impacts through producers and consumers. *Science*, 360(6392), 987-992. <https://www.science.org/doi/10.1126/science.aag0216>
- Puleo, Alicia H. (2023). *Ideales ilustrados. La Encyclopédie de Diderot, D'Alembert y Jaucourt*. Plaza y Valdés.
- Richardson, Kelsey, Hardesty, Britta Denise, Vince, Joanna, i Wilcox, Chris. (2022). Global estimates of fishing gear lost to the ocean each year. *Science Advances*, 8(41). <https://www.science.org/doi/10.1126/sciadv.abq0135>
- Ripple, William J., Beschta, Robert L., Wolf, Christopher, Painter, Luke E., i Wirsing, Aaron J. (2025). The strength of the Yellowstone trophic cascade after wolf reintroduction. *Global Ecology and Conservation*, 58. <https://doi.org/10.1016/j.gecco.2025.e03428>

Ryder, Richard D. (2010). [Speciesism again: The original leaflet](#). *Critical Society*, 2.

Safina, Carl. (2016). *Beyond words. What animals think and feel*. Henry Holt & Company.

Safina, Carl. (2020). *Becoming wild. How animal cultures raise families, create beauty, and achieve peace*. Henry Holt & Company.

Sala, Enric, Mayorga, Juan, Bradley, Darcy, Cabral, Reniel B., Atwood, Trisha B., Auber, Arnaud, Cheung, William, Costello, Christopher, Ferretti, Francesco, Friedlander, Alan M., Gaines, Steven D., Garilao, Cristina, Goodell, Whitney, Halpern, Benjamin S., Hinson, Audra, Kaschner, Kristin, Kesner-Reyes, Kathleen, Leprieur, Fabien, McGowan, Jennifer [...] Lubchenco, Jane. (2021). Protecting the global ocean for biodiversity, food and climate. *Nature*, 592, 397-402. <https://doi.org/10.1038/s41586-021-03371-z>

Warren, Karen J. (2000). *Ecofeminist philosophy. A western perspective on what it is and why it matters*. Rowman & Littlefield.